EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 19.6.2024.
COM(2024) 623 final

Preporuka za

PREPORUKU VIJEĆA

o ekonomskim, socijalnim, strukturnim i proračunskim politikama te politikama zapošljavanja Rumunjske

{SWD(2024) 600 final} - {SWD(2024) 623 final}

Preporuka za

PREPORUKU VIJEĆA

o ekonomskim, socijalnim, strukturnim i proračunskim politikama te politikama zapošljavanja Rumunjske

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 121. stavak 2. i članak 148. stavak 4.,

uzimajući u obzir Uredbu (EU) 2024/1263 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2024. o djelotvornoj koordinaciji ekonomskih politika i multilateralnom proračunskom nadzoru te stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1466/97[1], a posebno njezin članak 3. stavak 3.,

uzimajući u obzir Uredbu (EU) br. 1176/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. studenog 2011. o sprečavanju i ispravljanju makroekonomskih neravnoteža[2], a posebno njezin članak 6. stavak 1.,

uzimajući u obzir preporuku Europske komisije,

uzimajući u obzir rezolucije Europskog parlamenta,

uzimajući u obzir zaključke Europskog vijeća,

uzimajući u obzir mišljenje Odbora za zapošljavanje,

uzimajući u obzir mišljenje Gospodarskog i financijskog odbora,

uzimajući u obzir mišljenje Odbora za socijalnu zaštitu,

uzimajući u obzir mišljenje Odbora za ekonomsku politiku,

budući da:

(1) Uredba (EU) 2021/241 Europskog parlamenta i Vijeća[3] kojom je uspostavljen Mehanizam za oporavak i otpornost stupila je na snagu 19. veljače 2021. Mehanizmom za oporavak i otpornost pruža se financijska potpora državama članicama za provedbu reformi i ulaganja i generira fiskalni impuls koji će se financirati sredstvima EU-a. Njime se, u skladu s prioritetima europskog semestra, doprinosi gospodarskom i socijalnom oporavku i provedbi održivih reformi i ulaganja, posebno u cilju promicanja zelene i digitalne tranzicije i jačanja otpornosti gospodarstava država članica. Mehanizmom se pomaže i jačanju javnih financija te poticanju rasta i otvaranja radnih mjesta u srednjoročnom i dugoročnom razdoblju, poboljšanju teritorijalne kohezije unutar EU-a i podupiranju kontinuirane provedbe europskog stupa socijalnih prava.

---

1 OJ L 2024/1263, 30.4.2024. ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

2 SL L 306, 23.11.2011., str. 25. ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.

3 Uredba (EU) 2021/241 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. veljače 2021. o uspostavi Mehanizma za oporavak i otpornost (SL L 57, 18.2.2021., str. 17.). ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj

(2) Uredba o planu REPowerEU[4] donesena je 27. veljače 2023. u cilju postupnog ukidanja ovisnosti EU-a o uvozu fosilnih goriva iz Rusije. Time bi se doprinijelo energetskoj sigurnosti i diversifikaciji opskrbe energijom u EU-u, dok bi se istodobno postiglo povećanje uvođenja energije iz obnovljivih izvora, kapaciteta za skladištenje energije i energetske učinkovitosti. Rumunjska je u svoj nacionalni plan za oporavak i otpornost dodala novo poglavlje o planu REPowerEU kako bi financirala ključne reforme i ulaganja kojima će se doprinijeti ostvarenju ciljeva plana REPowerEU.

(3) Komisija je 16. ožujka 2023. objavila komunikaciju „Dugoročna konkurentnost EU-a: perspektiva nakon 2030.”[5], na kojoj će se temeljiti donošenje odluka o politikama i okvirni uvjeti za povećanje rasta. U toj se komunikaciji definira devet pokretača konkurentnosti koji se međusobno dopunjuju. Među njima se pristup privatnom kapitalu, istraživanje i inovacije, obrazovanje i vještine te jedinstveno tržište ističu kao najvažniji prioriteti politika za reforme i ulaganja kojima će se rješavati sadašnji problemi produktivnosti i jačati dugoročna konkurentnost EU-a i njegovih država članica. Nakon te komunikacije Komisija je 14. veljače 2024. objavila Godišnje izvješće o jedinstvenom tržištu i konkurentnosti[6]. U tom izvješću detaljno se opisuju konkurentske prednosti i izazovi jedinstvenog europskog tržišta i prate godišnja kretanja u skladu s utvrđenih devet pokretača konkurentnosti.

(4) Komisija je 21. studenog 2023. donijela Godišnji pregled održivog rasta za 2024.[7], čime je označen početak ciklusa europskog semestra 2024. za koordinaciju ekonomskih politika. Europsko vijeće potvrdilo je 22. ožujka 2024. prioritete tog pregleda na temelju četiri dimenzije konkurentne održivosti. Komisija je 21. studenog 2023. na temelju Uredbe (EU) br. 1176/2011 donijela i Izvješće o mehanizmu upozoravanja za 2024., u kojem je Rumunjska utvrđena kao jedna od država članica koja je možda pogođena neravnotežama ili za koju postoji rizik da bude pogođena neravnotežama i za koju je potrebno provesti detaljno preispitivanje. Komisija je donijela i Preporuku za preporuku Vijeća o ekonomskoj politici europodručja, koju je Vijeće donijelo 12. travnja 2024., kao i Prijedlog zajedničkog izvješća o zapošljavanju za 2024., u kojem se analizira provedba smjernica za zapošljavanje i načelâ europskog stupa socijalnih prava i koji je Vijeće donijelo 11. ožujka 2024.

(5) EU-ov novi okvir gospodarskog upravljanja stupio je na snagu 30. travnja 2024. Taj okvir obuhvaća novu Uredbu Europskog parlamenta i Vijeća (EU) 2024/1263 o djelotvornoj koordinaciji ekonomskih politika i multilateralnom proračunskom nadzoru te stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1466/97. Obuhvaća i izmijenjenu Uredbu (EZ) br. 1467/97 o provedbi postupka u slučaju prekomjernog deficita i izmijenjenu Direktivu 2011/85/EU o proračunskim okvirima država članica[8].

---

4 Uredba (EU) 2023/435 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. veljače 2023. o izmjeni Uredbe (EU) 2021/241 u pogledu poglavljâ o planu REPowerEU u planovima za oporavak i otpornost i o izmjeni uredaba (EU) br. 1303/2013, (EU) 2021/1060 i (EU) 2021/1755 te Direktive 2003/87/EZ (SL L 63, 28.2.2023., str. 1.). ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj.

5 COM(2023) 168 final.

6 COM(2024) 77 final.

7 COM(2023) 901 final.

8 Uredba Vijeća (EU) 2024/1264 od 29. travnja 2024. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 1467/97 o ubrzanju i pojašnjenju provedbe postupka u slučaju prekomjernog deficita (SL L, 2024/1264, 30.4.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1264/oj) i Direktiva Vijeća (EU) 2024/1265 od 29. travnja 2024. o izmjeni Direktive 2011/85/EU o zahtjevima za proračunske okvire država članica (SL L, 2024/1265, 30.4.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1265/oj).

Ciljevi su novog okvira održivost javnog duga te održiv i uključiv rast koji će se postići postupnom fiskalnom konsolidacijom, reformama i ulaganjima. Okvir potiče odgovornost na nacionalnoj razini i više je usmjeren na srednjoročno razdoblje i na djelotvorniju i koherentniju provedbu. Svaka država članica trebala bi Vijeću i Komisiji dostaviti nacionalni srednjoročni fiskalno-strukturni plan. Nacionalni srednjoročni fiskalno-strukturni planovi sadržavaju fiskalne i investicijske obveze i obveze pojedine države članice u pogledu reformi te obuhvaćaju četverogodišnje ili petogodišnje razdoblje planiranja, ovisno o redovnom trajanju nacionalnog zakonodavnog postupka. Kretanje neto rashoda[9] u nacionalnim srednjoročnim fiskalno-strukturnim planovima trebalo bi biti u skladu sa zahtjevima iz Uredbe (EU) 2024/1263, uključujući zahtjeve da se dug opće države uvjerljivo smanjuje ili nastavi uvjerljivo smanjivati najkasnije do kraja razdoblja prilagodbe odnosno da se zadrži na razboritim razinama ispod 60 % BDP-a, a da se državni deficit u srednjoročnom razdoblju smanji i/ili zadrži ispod referentne vrijednosti od 3 % BDP-a. Ako se država članica obveže da će provesti relevantan skup reformi i ulaganja u skladu s kriterijima iz Uredbe (EU) 2024/1263, razdoblje prilagodbe može se produljiti za najviše tri godine. Komisija će radi potpore u izradi tih planova [21. lipnja] 2024. državama članicama dostaviti smjernice o sadržaju planova i naknadnih godišnjih izvješća o napretku koje će trebati dostaviti i, u skladu s člankom 5. Uredbe (EU) 2024/1263, tehničke smjernice o fiskalnim prilagodbama (referentne smjerove kretanja i tehničke informacije, ovisno o slučaju). Države članice trebale bi do 20. rujna 2024. dostaviti svoje srednjoročne fiskalno-strukturne planove, osim ako država članica i Komisija postignu dogovor o produljenju tog roka za razumno razdoblje. Države članice trebale bi osigurati sudjelovanje nacionalnih parlamenata i savjetovati se s neovisnim fiskalnim institucijama, socijalnim partnerima i drugim relevantnim nacionalnim dionicima, prema potrebi.

(6) Europski semestar za koordinaciju ekonomskih politika nastavlja se u 2024. razvijati u skladu s provedbom Mehanizma za oporavak i otpornost. Potpuna provedba planova za oporavak i otpornost i dalje je ključna za ostvarenje prioriteta politika u okviru europskog semestra jer planovi doprinose djelotvornom odgovoru na sve ili na znatan dio izazova utvrđenih u relevantnim preporukama za pojedinu zemlju izdanima posljednjih godina. Preporuke za pojedinu zemlju iz 2019., 2020., 2022. i 2023. i dalje su jednako relevantne i za planove za oporavak i otpornost koji su revidirani, ažurirani ili izmijenjeni u skladu s člancima 14., 18. i 21. Uredbe (EU) 2021/241.

(7) Rumunjska je 31. svibnja 2021. Komisiji dostavila svoj nacionalni plan za oporavak i otpornost u skladu s člankom 18. stavkom 1. Uredbe (EU) 2021/241. Na temelju članka 19. Uredbe (EU) 2021/241 Komisija je ocijenila relevantnost, djelotvornost, učinkovitost i koherentnost plana za oporavak i otpornost, u skladu sa smjernicama za ocjenjivanje iz Priloga V. toj uredbi. Vijeće je 29. listopada 2021. donijelo Odluku o odobrenju ocjene plana za oporavak i otpornost Rumunjska[10], koja je izmijenjena 8. prosinca 2023. u skladu s člankom 18. stavkom 2. Uredbe (EU) 2021/241 radi

[9] Neto rashodi kako su definirani u članku 2. Uredbe Vijeća (EU) 2024/1263 od 29. travnja 2024. (SL L 2024/1263, 30.4.2024. ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj). Neto rashodi znači državni rashodi bez i. izdataka za kamate, ii. diskrecijskih mjera na strani prihoda, iii. rashoda za programe Unije koji su u cijelosti pokriveni prihodima iz fondova Unije, iv. nacionalnih rashoda za sufinanciranje programa koji se financiraju sredstvima Unije, v. cikličkih elemenata rashoda za naknade za nezaposlenost te vi. jednokratnih i drugih privremenih mjera.

[10] Provedbena odluka Vijeća od 3. studenog 2021. o odobrenju ocjene plana za oporavak i otpornost Rumunjske (ST 12319/2021; ST 12319/2021 ADD 1).

ažuriranja maksimalnog financijskog doprinosa za bespovratnu financijsku potporu te radi uključivanja poglavlja o planu REPowerEU[11]. Isplata obroka ovisi o odluci Komisije, koja se donosi u skladu s člankom 24. stavkom 5. Uredbe (EU) 2021/241, da je Rumunjska u zadovoljavajućoj mjeri ostvarila relevantne ključne etape i ciljne vrijednosti utvrđene u Provedbenoj odluci Vijeća. Pretpostavlja se da su ključne etape i ciljne vrijednosti u zadovoljavajućoj mjeri postignute ako dotična država članica nije ukinula mjere.

(8) Rumunjska je 13. svibnja 2024. dostavila svoj Nacionalni program reformi za 2024. U skladu s člankom 27. Uredbe (EU) 2021/241, u Nacionalnom programu reformi za 2024. uzima se u obzir i polugodišnje izvješće Rumunjske o ostvarenom napretku u provedbi plana za oporavak i otpornost.

(9) Komisija je 19. lipnja 2024. objavila Izvješće za Rumunjsku[12] za 2024. U njemu je ocijenjen napredak Rumunjske u smislu relevantnih preporuka za pojedinu zemlju koje je Vijeće donijelo u razdoblju od 2019. do 2023. i analizirana je provedba plana za oporavak i otpornost Rumunjske. Na temelju te analize u tom izvješću utvrđeni su nedostaci u odnosu na izazove koji nisu obuhvaćeni ili su samo djelomično obuhvaćeni planom za oporavak i otpornost, kao i novi i predstojeći izazovi. Ocijenjen je i napredak Rumunjske u provedbi europskog stupa socijalnih prava i ostvarenju glavnih ciljeva EU-a u pogledu zapošljavanja, stjecanja vještina i smanjenja siromaštva, kao i napredak u ostvarenju UN-ovih ciljeva održivog razvoja.

(10) Komisija je provela detaljno preispitivanje za Rumunjsku u skladu s člankom 5. Uredbe (EU) br. 1176/2011. Glavni zaključci službi Komisije o ocjeni makroekonomskih slabosti za Rumunjsku za potrebe te uredbe objavljeni su u ožujku 2024.[13]. Komisija je 19. lipnja 2024. zaključila da u Rumunjskoj postoje prekomjerne makroekonomske neravnoteže. Konkretno, Rumunjska se suočava s slabostima koje se odnose na vanjske račune, koje su uglavnom povezane s velikim i rastućim državnim deficitima, koji su i dalje prisutni, dok su se znatni cjenovni i troškovni pritisci povećali, a mjere politike bile su nedostatne. Deficit tekućeg računa donekle se poboljšao 2023., uglavnom zbog slabije privatne potrošnje i prihoda od trgovine, ali i dalje je očito velik i ne predviđa se poboljšanje ove i sljedeće godine. Zbog toga se neto stanje međunarodnih ulaganja više ne poboljšava kao udio u BDP-u unatoč visokom rastu nominalnog BDP-a, a zbog kontinuirano visokih deficita tekućeg računa moglo bi postati negativno. Ukupna inflacija se smanjila, ali temeljna inflacija i dalje je vrlo visoka, tek neznatno niža od nedavnog vrhunca i viša nego prije godinu dana. Dinamika plaća i troškova rada ubrzala se 2023. i ostala snažna u 2024., što je djelomično rezultat velikih povećanja minimalnih plaća i plaća u javnom sektoru u kontekstu napetog tržišta rada. To je utjecalo na troškovnu konkurentnost, dok je netroškovna konkurentnost i dalje narušena strukturnim uskim grlima. Svi ti čimbenici povećavaju zabrinutosti o gubitku konkurentnosti i kašnjenju nužnog poboljšanja trgovinske bilance. Fiskalna situacija, koja je glavni pokretač visokog deficita tekućeg računa, pogoršala se tijekom protekle godine. Predviđa se da će se visoki fiskalni deficit donekle dodatno pogoršati 2024. i 2025. Unatoč visokom rastu nominalnog BDP-a udio duga opće države u BDP-u i dalje je umjeren i iznosi 53 %, ali s velikim udjelom strane valute. Postojanost visokih državnih deficita mogla bi povećati vanjsku

[11] Provedbena odluka Vijeća od 8. prosinca 2023. o izmjeni Provedbene odluke od 29. listopada 2021. o odobrenju ocjene plana za oporavak i otpornost Rumunjske (ST 15833/23; ST 15833/23 ADD 1).

[12] SWD(2024) 623 final.

[13] SWD(2024) 83 final.

zaduženost i povećati ovisnost Rumunjske o vanjskim izvorima financiranja, što bi je učinilo osjetljivom na promjene u raspoloženju ulagača i vanjske šokove. Odgovor politike za uklanjanje utvrđenih slabosti bio je nedostatan. Vjerodostojan smjer fiskalne konsolidacije ključan je za ublažavanje rizika za stabilnost gospodarstva. To zahtijeva mjere u skladu s preporukama u okviru postupka u slučaju prekomjernog deficita i potpunu provedbu fiskalno-strukturnih reformi iz plana za oporavak i otpornost, posebno onih čiji je cilj strukturno povećanje državnih prihoda i mnogo stroža kontrola potrošnje nego proteklih godina. Konkurentnost bi se povećala i provedbom reformi i ulaganja u okviru plana za oporavak i otpornost koje nisu samo fiskalno-strukturne reforme.

(11) Prema podacima koje je potvrdio Eurostat[14], deficit opće države u Rumunjskoj se sa 6,3 % BDP-a u 2022. povećao na 6,6 % BDP-a u 2023., dok se dug opće države povećao s 47,5 % BDP-a krajem 2022. na 48,8 % krajem 2023.

(12) U Rumunjskoj se postupak u slučaju prekomjernog deficita primjenjuje od 2020. Vijeće je 3. travnja 2020. donijelo Odluku (EU) 2020/509 na temelju članka 126. stavka 6. UFEU-a o postojanju stanja prekomjernog deficita u Rumunjskoj zbog planirane neusklađenosti u 2019. s kriterijem deficita iz UFEU-a i izdalo preporuku u skladu s člankom 126. stavkom 7. UFEU-a u cilju okončanja stanja prekomjernog državnog deficita najkasnije do 2022. S obzirom na znatno smanjenje gospodarske aktivnosti povezano s pandemijom bolesti COVID-19, Vijeće je 18. lipnja 2021. donijelo revidiranu preporuku Rumunjskoj na temelju članka 126. stavka 7. UFEU-a s ciljem okončanja stanja prekomjernog deficita najkasnije do 2024.

(13) Vijeće je u Preporuci iz 2021. na temelju članka 126. stavka 7. UFEU-a preporučilo Rumunjskoj da smanji svoj ukupni deficit na 8,0 % BDP-a u 2021., 6,2 % BDP-a u 2022., 4,4 % BDP-a u 2023. i 2,9 % BDP-a u 2024. To je bilo u skladu sa stopama nominalnog rasta neto primarnih državnih rashoda od 3,4 % u 2021., 1,3 % u 2022., 0,9 % u 2023. i 0,0 % u 2024. To je odgovaralo godišnjim strukturnim prilagodbama od 0,7 % BDP-a u 2021., 1,8 % BDP-a u 2022., 1,7 % BDP-a u 2023. i 1,5 % BDP-a u 2024. U toj se preporuci navodi i da bi se svi neočekivani prihodi trebali iskoristiti za smanjenje deficita opće države. Od Rumunjske je zatraženo i da svakih šest mjeseci izvijesti o mjerama poduzetima za provedbu te preporuke sve dok se prekomjerni deficit ne smanji.

(14) Ukupni deficit dosegnuo je 6,6 % BDP-a u 2023., što je velika razlika u odnosu na cilj ukupnog deficita u okviru postupka u slučaju prekomjernog deficita od 4,4 % BDP-a, koji nije ostvaren. Glavni razlog za to odstupanje bio je kontinuirano visok rast državne potrošnje, uglavnom zbog socijalnih transfera, rashoda za robu i usluge te kapitalne potrošnje. Na ukupni deficit za 2023. utjecale su i isplate plaća u javnom sektoru (u vrijednosti od 0,5 % BDP-a) nakon sudskih odluka. Važno je napomenuti da je makroekonomski kontekst bio povoljan za fiskalnu konsolidaciju. Gospodarski rezultati Rumunjske od donošenja preporuke iz lipnja 2021. uglavnom su bili u skladu s očekivanjima, unatoč gospodarskim šokovima koji su nakon toga uslijedili. Povećanje državnih prihoda bilo je mnogo brže od predviđenog, što je rezultat gospodarskog rasta zbog poreznih prihoda i visoke inflacije.

(15) Fiskalni napor u 2023. bio je manji od onog koji je preporučilo Vijeće. Strukturni fiskalni saldo Rumunjske ostao je uglavnom nepromijenjen u 2023., unatoč preporuci Vijeća o poboljšanju od 1,7 % BDP-a. Rast neto primarnih rashoda (prilagođen za

[14] Eurostat–Euro Indicators (Pokazatelji za europodručje), 22.4.2024.

jednokratne rashode i mjere fiskalne politike na strani prihoda) bio je veći od preporučenog u 2023. i iznosio je 11,8 % BDP-a u odnosu na cilj od 0,9 % iz preporuke Vijeća. Kao i prethodnih godina obuhvaćenih aktualnom preporukom na temelju članka 126. stavka 7. UFEU-a, većina neočekivanih prihoda na strani prihoda iskorištena je za financiranje dodatne potrošnje. Na temelju navedenog Komisija smatra da Rumunjska nije poduzela učinkovite mjere u skladu s preporukom Vijeća iz lipnja 2021. na temelju članka 126. stavka 7. UFEU-a.

(16) Rumunjska su tijela 10. svibnja 2024. izvijestila o „mjerama poduzetima za smanjenje prekomjernog deficita”. U tom je izvješću potvrđen cilj državnog deficita od 4,9 % BDP-a za 2024. uključen u proračun, ali je istaknuto i da je izvršenje proračuna u prva tri mjeseca godine rezultiralo deficitom državnog proračuna od 2,06 % BDP-a, što je 0,6 postotnih bodova BDP-a više od deficita zabilježenog u istom razdoblju prošle godine, kad je ukupni deficit iznosio 6,6 % BDP-a. Veći deficit u prva tri mjeseca 2024. u odnosu na isto razdoblje prošle godine uglavnom se objašnjava brzim povećanjem državne potrošnje, uglavnom zbog većih rashoda za ulaganja.

(17) U Komisijinoj proljetnoj prognozi 2024. predviđa se da će se realni BDP povećati za 3,3 % u 2024. i za 3,1 % u 2025., a inflacija mjerena HIPC-om iznositi 9,7 % u 2024. i 5,9 % u 2025. U Komisijinoj proljetnoj prognozi 2024. predviđa se državni deficit od 6,9 % BDP-a u 2024. i povećanje udjela duga opće države u BDP-u na 50,9 % do kraja 2024. Predviđeno povećanje deficita u 2024. uglavnom je posljedica brzog rasta tekućih državnih rashoda. Očekuje se da će se povećanje plaća u javnom sektoru znatno ubrzati, što je rezultat nedavnog diskrecijskog povećanja plaća u obrazovnom, zdravstvenom i obrambenom sektoru. Ponovni izračun mirovina u kontekstu mirovinske reforme donijet će kratkoročne troškove u 2024. i 2025., no reformom će se srednjoročno i dugoročno ostvariti velike uštede. Očekuje se da će u 2024. javna ulaganja kao udio u BDP-u ostati uglavnom stabilna na visokoj razini ostvarenoj 2023. zbog brzog rasta kapitalne potrošnje lokalnih tijela i korištenja sredstava iz fondova za oporavak i otpornost.

(18) Očekuje se da će rast državnih prihoda u 2024. premašiti rast nominalnog BDP-a, što je rezultat gospodarskog rasta ostvarenog zbog poreznih prihoda, napora za poboljšanje naplate poreza digitalizacijom poreznog sustava i učinka paketa mjera koje utječu na povećanje prihoda donesenog ujesen 2023., za koji se očekuje da će povećati državne prihode za oko 1 % BDP-a. Paket se uglavnom sastoji od povećanja poreza na dobit, posebno za mikropoduzeća, povećanja oporezivanja pojedinaca, koje proizlazi iz djelomičnog ukidanja povlaštenih poreznih olakšica u građevinskom i poljoprivrednom sektoru, ukidanja sniženih stopa PDV-a za određenu robu i usluge, povećanja trošarina i posebnog poreza na promet banaka i multinacionalnih poduzeća. Paket uključuje i mjere na strani rashoda, među ostalim racionalizaciju javne uprave i strože uvjete za dodjelu vaučera za odmor i naknada za hranu javnim službenicima. Na temelju Komisijinih procjena predviđa se da će u 2024. smjer fiskalne politike biti uglavnom neutralan (0,1 % BDP-a).

(19) Prema Komisijinoj proljetnoj prognozi 2024. u 2024. bespovratnom potporom (bespovratna sredstva) iz Mehanizma za oporavak o otpornost financirat će se rashodi u iznosu do 1,0 % BDP-a, u odnosu na 0,1 % BDP-a u 2023. Rashodi financirani bespovratnim sredstvima iz Mehanizma za oporavak i otpornost omogućit će visokokvalitetna ulaganja i reforme za povećanje produktivnosti bez izravnog učinka na saldo i dug opće države Rumunjske. Rumunjska pretpostavlja da će rashodi financirani zajmovima iz Mehanizma za oporavak i otpornost iznositi 0,2 % BDP-a u 2024. i 1.2 % BDP-a u 2025., u odnosu na 0,3 % BDP-a u 2023.

(20) Osim toga, Vijeće je 14. srpnja 2023.[15] preporučilo da Rumunjska u 2023. i 2024. što prije poduzme mjere radi postupnog ukidanja hitnih mjera energetske potpore na snazi i da ostvarene uštede iskoristi za smanjenje državnog deficita. Vijeće je dodatno utvrdilo da bi Rumunjska, budu li zbog novih povećanja cijena energije potrebne nove mjere potpore ili njihov nastavak, trebala osigurati da budu usmjerene na zaštitu ranjivih kućanstava i poduzeća, fiskalno pristupačne te da potiču smanjenje potrošnje energije. Prema Komisijinoj proljetnoj prognozi 2024., neto proračunski trošak[16] hitnih mjera energetske potpore u 2023. procijenjen je na 0,3 % BDP-a, a predviđa se da će iznositi –0,1 % BDP-a u 2024. i 2025. Očekuje se da će programi potpore s ukupnim učinkom od 0,5 % BDP-a u 2024. i 0,4 % BDP-a u 2025. ostati na snazi, ali predviđa se da će se njihov učinak kompenzirati porezima na neočekivanu dobit poduzeća koja proizvode i distribuiraju energiju. Proračunski trošak mjera potpore za zaštitu ranjivih kućanstava i poduzeća procjenjuje se na 0,2 % BDP-a u 2024., od čega manje od 0,1 % BDP-a šalje cjenovni signal da se smanji potražnja za energijom i poveća energetska učinkovitost. Ako se u skladu s preporukom Vijeća uštede ostvarene smanjenjem neto proračunskog troška hitnih mjera energetske potpore iskoriste za smanjenje državnog deficita, u tim se projekcijama implicira fiskalna prilagodba od 0,4 % BDP-a u 2024., dok će u toj godini neto primarni rashodi koje financira država imati ekspanzivan učinak od 1,2 % BDP-a na smjer fiskalne politike. Ne predviđa se postupno ukidanje hitnih mjera energetske potpore što prije u 2023. i 2024. To nije u skladu s preporukom Vijeća. Osim toga, ne predviđa se da će se ostvarene uštede u cijelosti iskoristiti za smanjenje državnog deficita. Ti rizici nisu u skladu s preporukom Vijeća.

(21) Osim toga, Vijeće je Rumunjskoj preporučilo i da očuva javna ulaganja koja financira država i osigura učinkovitu apsorpciju bespovratnih sredstava iz Mehanizma za oporavak i otpornost i sredstava iz drugih fondova Unije, osobito radi promicanja zelene i digitalne tranzicije. Prema Komisijinoj proljetnoj prognozi 2024., predviđa se da će se javna ulaganja koja financira država povećati na 3,3 % BDP-a u 2024. (u odnosu na 2,3 % BDP-a u 2023.). To je u skladu s preporukom Vijeća. Osim toga, očekuje se da će se javni rashodi koji se financiraju prihodima iz sredstava fondova EU-a, uključujući bespovratna sredstva iz Mehanizma za oporavak i otpornost, smanjiti na 2,3 % BDP-a u 2024. (s 3,3 % BDP-a u 2023.) Na to smanjenje utječe završetak programskog razdoblja 2014. – 2020. za strukturne fondove EU-a, za koje su sredstva na raspolaganju do 2023.

(22) Na temelju mjera politike poznatih na datum zaključenja prognoze i uz pretpostavku nepromijenjenih politika, u Komisijinoj proljetnoj prognozi 2024. predviđa se državni deficit od 7,0 % BDP-a u 2025. Predviđa se da će do kraja 2025. doći do povećanja udjela duga opće države u BDP-u na 53,9 %. Povećanje deficita u 2025. uglavnom je rezultat kratkoročnog troška mirovinske reforme, za koju se očekuje da će deficit u 2025. povećati za dodatnih 0,5 % BDP-a u odnosu na polaznu vrijednost bez reforme. Međutim, nakon lokalnih izbora očekuje se smanjenje kapitalne potrošnje i blago usporavanje rasta tekućih rashoda, isključujući mirovine. Prognoza deficita za 2025. ne uključuje potencijalne dodatne prihode koji proizlaze iz reforme sustava oporezivanja mikropoduzeća i opsežne porezne reforme, koji su dio plana za oporavak

[15] Preporuka Vijeća o Nacionalnom programu reformi Rumunjske za 2023. i davanje mišljenja Vijeća o Programu konvergencije Rumunjske za 2023., SL C 312, 1.9.2023., str. 216.

[16] Ta vrijednost predstavlja razinu godišnjeg proračunskog troška tih mjera, uključujući prihode i rashode i, ovisno o slučaju, isključujući prihode od poreza na neočekivanu dobit dobavljača energije.

i otpornost i trenutačno su u fazi izrade. Tim reformama mogli bi se ostvariti znatni prihodi za državu i, ako se pravilno osmisle i provedu, znatno smanjiti deficit u 2025. u odnosu na prognozu. Razborita fiskalna politika trebala bi doprinijeti smanjenju temeljne inflacije, koja je znatno iznad prosjeka EU-a i koja bi, ako se nastavi, mogla dovesti do gubitaka konkurentnosti, te jačanju vanjskog položaja.

(23) U skladu s člankom 19. stavkom 3. točkom (b) i kriterijem 2.2. iz Priloga V. Uredbi (EU) 2021/241, plan za oporavak i otpornost sadržava opsežan skup reformi i ulaganja koji se međusobno nadopunjuju i trebaju se provesti do 2026. Očekuje se da će pomoći da se djelotvorno odgovori na sve ili na znatan dio izazova utvrđenih u relevantnim preporukama za pojedinu zemlju. U tom kratkom roku, brz nastavak djelotvorne provedbe plana, uključujući poglavlje o planu REPowerEU, ključan je za poticanje dugoročne konkurentnosti Rumunjske zelenom i digitalnom tranzicijom, uz istodobno osiguravanje socijalne pravednosti. Kako bi se obveze iz plana izvršile do kolovoza 2026., ključno je da Rumunjska djelotvornim upravljanjem i jačanjem administrativnog kapaciteta znatno ubrza provedbu reformi i ulaganja. Sustavno uključivanje lokalnih i regionalnih tijela, socijalnih partnera, civilnog društva i drugih relevantnih dionika i dalje je ključno kako bi se osigurala opća odgovornost za uspješnu provedbu plana za oporavak i otpornost.

(24) U skladu s člankom 18. Uredbe (EU) 2021/1060 Rumunjska u okviru preispitivanja fondova kohezijske politike u sredini programskog razdoblja treba do ožujka 2025. preispitati svaki program, uzimajući u obzir, među ostalim, izazove utvrđene u preporukama koje su joj upućene 2024., kao i u svojem nacionalnom energetskom i klimatskom planu. To preispitivanje osnova je za konačnu dodjelu financijskih sredstava EU-a uključenih u svaki od tih programa. Rumunjska je ostvarila napredak u provedbi kohezijske politike i europskog stupa socijalnih prava, ali i dalje postoje izazovi i znatne teritorijalne razlike u ulaganjima i zapošljavanju između regije glavnog grada i drugih regija, kao i između urbanih i neurbanih područja. Ključno je ubrzati provedbu programâ kohezijske politike i jačati administrativni kapacitet na nacionalnoj i regionalnoj razini. Prioriteti koji su dogovoreni u programima i dalje su relevantni. Posebnu pozornost trebalo bi posvetiti poboljšanju upravljanja i održivosti sektora voda, otpadnih voda i otpada. Jednako je važno poboljšati produktivnost rada i kapacitet poduzeća za inovacije ciljanom potporom poduzećima, uključujući javno-privatnu suradnju i sudjelovanje u europskim inicijativama za istraživanje i inovacije. Ulaganja u željezničku mrežu i održivi gradski prijevoz trebala bi i dalje biti prioritet, uz zaštitu biološke raznolikosti. Osim toga, ključan je razvoj administrativnih kapaciteta na nacionalnoj i podnacionalnoj razini, s naglaskom na jačanju regionalnih i lokalnih tijela. Trebalo bi osigurati provedbu teritorijalnih planova za pravednu tranziciju, uključujući postupno ukidanje ugljena do 2032. Javne službe za zapošljavanje trebale bi se i dalje poboljšavati. Zato je posebno važno poboljšati učinkovitost mjera za uključivanje na tržište rada žena, mladih koji ne rade, nisu u sustavu redovitog obrazovanja te nisu u sustavu obrazovanja odraslih, osoba s invaliditetom i marginaliziranih zajednica, kao što su Romi. Potrebno je ulagati u obrazovanje i osposobljavanje te u usavršavanje i prekvalifikaciju stanovništva. Potrebno je poboljšati dostupnost i kvalitetu socijalne i dugotrajne skrbi te zdravstvenih usluga na razini cijele zemlje za ranjive skupine, te ubrzati mjere deinstitucionalizacije. Energetsko siromaštvo i dalje je velik izazov. Pri preispitivanju sredinom provedbenog razdoblja dodatnu pozornost treba posvetiti socijalnom stanovanju i povezanim socijalnim uslugama, kao i održivom razvoju manjih urbanih područja u kojima trajno nedostaje administrativnih kapaciteta. Svladavanjem tih izazova podupla bi se uzlazna socijalna konvergencija, u skladu s drugom fazom

analize zemalja službi Komisije na temelju značajki okvira za socijalnu konvergenciju[17]. Rumunjska bi mogla iskoristiti i inicijativu Platforme za strateške tehnologije za Europu za potporu ulaganjima u biotehnologiju (kao što su ulaganja u korištenje umjetne inteligencije u medicinskom sektoru te u istraživanje i produktivna ulaganja u ključne lijekove), inovativne digitalne i duboke tehnologije te u čiste tehnologije, kao i za ulaganje u kapacitete za rješavanje problema nedostatka vještina, kao što su vještine potrebne za razvoj tih ključnih tehnologija.

(25) Unatoč nedavnim poboljšanjima, rizik od siromaštva i nejednakost i dalje je visok, uz znatne razlike među skupinama stanovništva i regijama, dok je pristup zapošljavanju i obrazovanju u Rumunjskoj i dalje neujednačen. Sustav socijalne zaštite i dalje pokazuje ograničenu učinkovitost u ublažavanju rizika od siromaštva i nejednakosti zbog nedovoljnog pristupa i niske primjerenosti. Osim toga, stopa zaposlenosti i dalje je jedna od najnižih u EU-u, posebno za nedovoljno zastupljene skupine. Naposljetku, poteškoće u osiguravanju jednakog pristupa visokokvalitetnom obrazovanju i osposobljavanju negativno utječu na uključiv rast.

(26) Plan za oporavak i otpornost uključuje mjere za izazove iz uvodne izjave 25. Te mjere uključuju reformu sustava zaštite odraslih osoba s invaliditetom, reformu za uvođenje radnih iskaznica i formalizaciju rada radnika u kućanstvu, ulaganje u programe usavršavanja/prekvalifikacije zaposlenika u poduzećima, reformu obveznog obrazovnog sustava radi sprečavanja i smanjenja ranog napuštanja školovanja te ulaganje u razvoj okvirnog programa za kontinuirano osposobljavanje stručnjaka u području ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Kohezijski programi uključuju i povezane mjere kao što su namjenske intervencije za zapošljavanje mladih, uključivanje i zapošljavanje skupina u nepovoljnom položaju na tržištu rada te socijalnu uključenost osoba iz ranjivih skupina. Njihovom brzom provedbom pridonijelo bi se svladavanju izazova iz uvodne izjave 25. i pružila bi se potpora uzlaznoj socijalnoj konvergenciji.

(27) Uzimajući u obzir detaljno preispitivanje koje je provela Komisija i njezine zaključke o postojanju prekomjernih neravnoteža, preporuke na temelju članka 6. Uredbe (EU) br. 1176/2011 navedene su u preporukama 1. i 2. u nastavku. Politikama iz preporuke br. 1 doprinosi se uklanjanju slabosti povezanih s visokim deficitima tekućih računa i državnim deficitima, zbog kojih je gospodarstvo potencijalno osjetljivo na šokove i koji doprinose visokoj inflaciji. Politikama iz preporuke 2. doprinosi se uklanjanju slabosti povezanih s troškovnom konkurentnošću zbog povećanja plaća koje je veće od rasta produktivnosti rada i netroškovne konkurentnosti zbog strukturnih uskih grla.

PREPORUČUJE da Rumunjska u 2024. i 2025. poduzme djelovanja kojima je cilj:

1. Pravodobno dostaviti srednjoročni fiskalno-strukturni plan. Postrožiti fiskalnu politiku kako bi se postigla fiskalna prilagodba za cijelu 2024. U skladu sa zahtjevima reformiranog Pakta o stabilnosti i rastu, u 2025. ograničiti rast neto rashoda[18] na stopu koja je u skladu sa smanjenjem deficita opće države na referentnu

[17] SWD(2024)132 final

[18] U skladu s člankom 2. stavkom 2. Uredbe (EU) 2024/1263 „neto rashodi” znači državni rashodi bez izdataka za kamate, diskrecijskih mjera na strani prihoda, rashoda za programe Unije koji su u cijelosti pokriveni prihodima iz fondova Unije, nacionalnih rashoda za sufinanciranje programa koji se financiraju sredstvima Unije, cikličkih elemenata rashoda za naknade za nezaposlenost te jednokratnih i drugih privremenih mjera.

vrijednost od 3 % BDP-a utvrđenu Ugovorom i zadržavanjem duga opće države na razboritoj razini u srednjoročnom razdoblju.

2. Znatno ubrzati provedbu programa kohezijske politike i plana za oporavak i otpornost, uključujući poglavlje o planu REPowerEU, i djelotvornim upravljanjem i jačanjem administrativnog kapaciteta osigurati dovršetak reformi i ulaganja do kolovoza 2026. U okviru preispitivanja u sredini razdoblja, i dalje se baviti dogovorenim prioritetima, poduzeti mjere kako bi se bolje odgovorilo na potrebe u području socijalnog stanovanja, povezanih socijalnih usluga i razvoja manjih urbanih područja, te istovremeno razmatrati mogućnosti koje pruža inicijativa Platforma za strateške tehnologije za Europu radi poboljšanja konkurentnosti.

Sastavljeno u Bruxellesu

Za Vijeće
Predsjednik